

despre transformarea pâinii și a vinului în trupul și sângele lui Hristos, ne spune că, dacă căutăm și modul transformării, ne este suficientă doar informația că se face prin intermediul lucrărilor Sfântului Duh²⁵⁶. Prin urmare, metodologia ortodoxă este contemporană cu datele actuale. Cercetarea se face doar în domeniul de cercetare creat²⁵⁷. Mai târziu, cei trei reformatori ai protestantismului, Luther, Calvin și Zwingli, vrând să respingă învățătura despre *metusiosis* a teologiei scolastice, propuneau alte erminii. Luther, primul care a respins-o ca fiind scolastică, a adoptat atotprezența lui Hristos trupește (*ubiquitas*). Prin urmare, Hristos este prezent trupește în timpul săvârșirii Tainei. Calvin a acceptat o erminie modificată și nu prezența lui Hristos cu trupul. El susține faptul că doar în clipa aceea înrăurește asupra participanților la Taină puterea lui Hristos. Iar Zwingli a acceptat Dumnezeiasca Euharistie pur și simplu ca simbol gol.

Opiniile de mai sus ale teologiei occidentale sunt semnalate pentru că în acest mod sunt înțelese nu doar teologia lor diferită, dar și spiritualitatea ortodoxă. În acest caz teologia ortodoxă, fundamentată pe spiritualitatea și pe baza ecclesio-logică a trupului, nu acceptă în nici un mod, nici opinia științifică a transformării, nici Euharistia ca simbol înalt, de vreme ce este vorba despre însăși viața trupului. La Nicolae Cabasila de pildă, vedem o impresionantă descriere a manifestărilor funcționale ale acestui trup al Tainelor. Aceste funcțiuni sunt organic legate între ele și aceasta este de la sine înțeles. Botezul, ne spune, este naștere și recreare. Mirungerea este Taina care mișcă omul spre realizarea vieții creștine desăvârșite.

²⁵⁶ Sfântul Ioan Damaschinul, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, 4, 13, PG 94, 1144A - 1145A: «Pâinea și vinul sunt în chip real trupul unit cu Dumnezeirea: ele sunt trupul luat din Sfânta Fecioară. Asta nu înseamnă că se pogoară din cer trupul care a fost înălțat, ci că însăși pâinea și vinul se prefac în trupul și sângele Domnului. Dar dacă cauți să afli chipul în care se fac acestea, îți este ajuns să auzi că se fac prin Duhul Sfânt...». Aici doar complementar se consemnează faptul că pâinea Euharistiei în tradiția ortodoxă este dospită. Deosebirea de Biserica romano-catolică, care folosește pâinea nedospită, trebuie să fie considerată doar ca ținând de datină.

²⁵⁷ Vezi și Clement Alexandrinul, *Stromate* IV, PG 8, 1356A: «Dumnezeu este o ființă indemonstrabilă, căci El nu aparține domeniului științific».

Dumnezeiasca Euharistie la rândul ei hrănește mădulele trupului. Această descriere seamănă cu «fiziologia». Imaginea ei este cu adevărat impresionantă, didactică și puternică. Nu este posibil ca cineva să se miște sau să se hrănească înainte de a se naște. În această «fiziologie» vedem o înșiruire de etape și o împreună dependență. Desigur, aceasta nu înseamnă că o Taină este superioară și mai importantă decât alta. Fiecare săvârșește o funcțiune particulară și de neînlocuit: naștere, mișcare și hrănire, adică Botezul, Mirungerea și Dumnezeiasca Euharistie. Prin urmare, nașterea premerge conform unei «legități universale», și urmează mișcarea pe care o realizează Mirungerea și dezvoltarea pe care o face Dumnezeiasca Euharistie²⁵⁸.

4. **Preoția.** Funcționalitatea trupului bisericesc are o putere harismatică centrală și axială, care dirijează sau coordonează toate celelalte manifestări harismatice. Această putere centrală este Taina Preoției. Sfântul Apostol Pavel a făcut o distincție pătrunzătoare între preoția iudaică și cea creștină²⁵⁹. Împreună cu preoția iudaică o putem observa și pe cea idololatră. Pentru că în mod independent de deosebirea existentă între ele, ambele constituie funcțiuni intermediare care ținesc la împăcarea omului cu Dumnezeu. Însă, în comuniunea Cuvântului întrupat nu există nici un intermediar. Cu alte cuvinte, izvorul centrului de putere și de echilibru în trupul bisericesc este Preoția lui Hristos, care este Taina jertfei și a învierii firii stricăcioase a fapturilor raționale și a întregii creații. Preoția este puterea autorității harismatice care zdrobește puterile deformatoare ale stricăciunii și-l reînnoiește pe om. Această putere a autorității este cea care așază într-o manifestare funcțională toate celelalte Taine pentru a se realiza renașterea, mișcarea, hrănirea și mereu, tot mai mult, progresul întregitor în desăvârșire. Prin preoția lui

²⁵⁸ Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos*, PG 150, 521C: «Botezul este o naștere, iar Mirungerea are rațiunea de a fi în noi un izvor de tărie și de lucrare. Pâinea vieții și paharul mulțumirii (euharistiei) sunt adevărata mâncare și băutură; căci este un lucru cu neputință să lucrezi sau să fii îngropat înainte de a te fi născut».

²⁵⁹ *Evrei* 7, 1-28.

Hristos toate măduarele trupului participă la bunurile slavei dumnezeiești, la adevăr și bunătate. Tocmai din această cauză, Preoția nu este o funcțiune mijlocitoare, ci capul sau centrul coordonator al tuturor celorlalte funcțiuni.

Prin urmare, în Biserică, Preoția constituie harisma guvernării pe care o dă Hristos membrilor comuniunii Sale. În Trupul lui Hristos, adică în Biserică, nu există nici o «castă» preoțească, nici o preoție moștenită. Aici a fost spartă bariera sau zidul interior al preoției mediatore²⁶⁰. Toți membrii botezați ai Bisericii participă în principiu la această demnitate și putere a lui Hristos. Această semnificație o are «preoția împărătească»²⁶¹. Puterea preoțească, împărătească și proorocească este o varietate de harisme în viața bisericească pentru că Hristos are aceste demnități reunite care fac comuniunea trupului armonioasă și harismatică. Puterea harismatică a preoției, care face posibilă unirea membrilor Bisericii cu Dumnezeu, organizează tot trupul și se ramifică în Preoție generală și specială. Este vorba de o Preoție, Preoția lui Hristos care este organic legată de trupul bisericesc. În această preoție generală răsare harisma specială pe care o au prin hirotonie episcopul, preotul și diaconul²⁶².

²⁶⁰ I Timotei 2, 5: «Căci unul este Dumnezeu, unul este și Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni, omul Hristos Iisus». Evrei 8, 6: 9, 15: «Și pentru aceasta El este Mijlocitorul unui nou Testament...».

²⁶¹ I Petru 2, 5 și 9; Apocalipsa 1, 6; 5, 10.

²⁶² Aceste trei trepte ale preoției, care apar formate încă de la început în viața comunității bisericești, prezintă în izvoarele noastre o anumită neclaritate încă din textele Noului Testament. Cel mai probabil este că, în principiu, episcopul este șeful unui preot, care conduce prin har comunitatea ecclesiastică. Aceasta se vede din Epistolele Pastorale, independent de timpul scrierii și de autorul lor. Vezi I Timotei 4, 14: «Nu fi nepăsător față de harul care este întru tine, care ți s-a dat prin proorocie, cu punerea mâinilor mai marilor preoților». II Timotei 1, 6: «Din această pricină, îți amintesc să aprinzi și mai mult din nou harul lui Dumnezeu, care este în tine prin punerea mâinilor mele» Filipeni 1, 1: «Pavel și Timotei robi ai lui Hristos Iisus, tuturor sfinților întru Hristos Iisus, celor ce sunt în Filipi, împreună cu episcopii și diaconii». Fapte 20, 17-28: «Și trimițând din Milet la Efes, a chemat la sine pe preoții Bisericii... Luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi».

Preoția specială a episcopului, a preotului și a diaconului este funcțiunea harismatică ce face posibilă creșterea și progresul trupului. În acest fel nu există deloc nici putere mijlocitoare, și nici dominatoare din partea deținătorilor harisme preoției. De altfel, această harismă specială este activată doar în lăuntru trupului Bisericii în întregul popor am spune, și în nici un mod în afara acestuia. Ea nu poate fi evidențiată ca ceva autonom pentru că este funcțiunea centrală a trupului. De aceea, harisma preoției presupune prezența poporului pentru a rodi. Altfel nu se împlinește funcțiunea și nici nu se săvârșește vreo Taină fără prezența întregului trup. Săvârșirea Tainelor în afara comunității liturgice este de neconceput în tradiția ortodoxă. În esență, este vorba despre o participare a poporului la preoția lui Hristos, independent de faptul că nu are harisma specială a preoției, care este de neînlocuit în mijlocul varietății funcționale a harismelor. În acest fel, preoția specială este integrată funcțional în preoția generală a întregului trup al Bisericii. Biserica Ortodoxă cunoaște această tradiție și cheamă totdeauna poporul să participe la răspunderile și atribuțiile corpusului ecclesiastic. Este vorba despre o expresie fundamentală a comuniunii trupului, pe care a observat-o și Sinodul II Vatican, din moment ce Biserica Romano-Catolică a ascuțit și a autonomizat puterea preoțească astfel încât poporul să-și piardă independența sa în lucrarea bisericească. Dimpotrivă, Protestantismul continuă să îmbrățișeze preoția generală ca harismă unică ce aparține întregului popor, adică a preoției împărătești. Tradiția ortodoxă exclude ambele extreme.

În cele patru Taine de mai sus, anume Botezul, Mirungerea, Euharistia și Preoția, se poate vedea «fiziologia» unui trup care trăiește liturgic. Naștere, mișcare, hrănire și guvernare sau coordonare fac în principiu ca un trup să fie viu, să se miște și să aibă centru coordonator. Această descriere iconică, deși este în mod necesar și metaforică, nu înseamnă că nu corespunde funcționalității unui trup. Dimpotrivă, prezintă în mod limpede înfățișarea vie și activitatea unui trup real, a unui întreg popor care alcătuiește un trup cu dimensiuni sensibile și inteligibile, unite în mod indisolubil între ele. Totuși,

pentru «fiziologia» acestui trup, există datoria de a se consemna că Botezul, Mirungerea și Preoția, care formează existența în sine (nașterea, mișcarea, guvernarea), sunt Taine irepetabile. Însă dumnezeiasca Euharistie, ca hrană a trupului și continuă menținere și creștere a unității și a edificării, este repetabilă.

5. Pocăința (Metanoia) și Mărturisirea. Această Taină unitară are două aspecte: 1. întoarcerea personală a fiecărui membru sau chiar a întregului popor de la fapte contrare voinței dumnezeiești, lucru care înseamnă că sunt opuse vieții celei după fire a fiecărui membru în parte și a întregului trup și 2. puterea pe care o are trupul însuși ca și comunitate sau prin intermediul purtătorului harismatic, care este episcopul și după aceea toți preoții, să acorde lăsarea păcatelor după mărturisirea acestora. Lăsarea păcatelor este un eveniment terapeutic, de aceea și epitimii pe care le pun duhovnicii sunt vindecătoare; în tradiția ortodoxă ele nu au o semnificație absolut juridică. Totuși, lăsarea păcatelor decurge din viața însăși a trupului, din poporul însuși; de aceea, în primii ani ai Bisericii, spovedania se făcea în mod public și în prezența întregului popor; Taina însemna adunarea trupului, așa cum se întâmplă cu fiecare Taină. Totuși, încă de la Origen avem informații despre Mărturisirea tainică care se făcea doar pentru anumite păcate. Însă din secolul IV se consacră definitiv Mărturisirea tainică pentru toate păcatele. Rațiunile sunt evidente. În principiu, au existat păcate care erau pedepsite de lege chiar și cu moartea²⁶³. Apoi, zelul și entuziasmul primar din comunitățile mici, nu puteau să izbutească în același mod și în cadrul marilor comunități. Astfel a fost consacrată definitiv spovedania tainică, care desigur este exercitată în principiu prin intermediul episcopilor, urmașii Apostolilor²⁶⁴. Aceasta însă se întâmplă și la Sinoadele

²⁶³ Canonul 34 al Sfântului Vasile cel Mare interzice să se facă cunoscute femeile care-și spovedesc duhovnicului lor păcatul adulterului, deoarece legea îl pedepsea cu moartea.

²⁶⁴ *Ioan* 20, 23: «Luați Duh Sfânt, cărora le veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și cărora le veți ține, ținute vor fi». Încă de timpuriu a fost fixată chiar și pocăința preotului. Această regulă a fost anulată de către Nectarie al Constantinopolului la sfârșitul sec. al IV – lea din cauza unui scandal,

Ecumenice și chiar la altele, fără a însemna că poporul sau trupul bisericesc este neparticipant. Și aici episcopul este reprezentantul trupului, fiind oricum un purtător harismatic.

Pocăința și Mărturisirea este o Taină repetabilă, pentru că terapia celor bolnavi, care devin mădulare ale trupului bisericesc, este continuă. Este vorba despre continua aducere aminte de Dumnezeu, despre tristețea provocată de simțirea absenței lui Dumnezeu, despre găsirea finală a iubirii lui Dumnezeu. Această Taină este una dintre cele mai «tămăduitoare» și mai eficiente în ceea ce privește îndreptarea mădurelor bolnave. Pe această Taină, de altfel, se fundamentează viața ascetică și cea monahală.

6. **Maslul.** Informația biblică despre această Taină o avem în **Epistola lui Iacov**²⁶⁵. Este vorba despre Taina care oferă iertarea păcatelor și în mod concret sănătatea trupească și sufletească după ungerea cu untdelemn sfințit. Oricare Taină care oferă lăsarea păcatelor nu exclude niciodată necesitatea altora. Pentru că, așa cum a fost consemnat deja, fiecare Taină oferă iertare, adică terapie, dar este și de neînlocuit în ceea ce privește funcțiunea specială pe care o îndeplinește. În acest caz, Maslul este o continuare a vindecărilor minunate ale lui Hristos. Totdeauna Hristos a învățat că boala este păcatul însuși. Și după vindecarea multor neputințe, spunea cunoscutul îndemn, de aici încolo să nu mai păcătuiești²⁶⁶. Prin urmare, vindecarea neputințelor se deosebește de o simplă acțiune medicală, pentru că aici este vorba despre o integrare în trupul Bisericii; întreaga existență a membrului se sfințește în această integrare. Și aici este vorba despre o manifestare a totalității vieții trupului bisericesc. Biserica Romano-Catolică

după aflarea unei mărturisiri a unei femei din clasa aristocrată. Această regulă a fost adoptată și de Biserica occidentală.

²⁶⁵ *Iacob* 5, 14-15: «Este vreunul dintre voi în suferință? Să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungându-l cu untdelemn, în numele Domnului. Și rugăciunea credinței va mântui pe cel bolnav și Domnul îl va ridica, și de va fi făcut păcate se va ierta lui».

²⁶⁶ *Ioan* 5, 14: «Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuiești». 9, 6: «Aceasta zicând, a scuipat jos și a făcut tină din scuipat, și a uns ochii orbului...». *Marcu* 6, 13: «...și ungeau cu untdelemn pe mulți bolnavi și-i vindecau».

canonului și de a fi promovată filantropia în conformitate cu aplicarea lui după iconomie, aceasta desigur nu spre eludarea canoanelor; orice eludare este considerată contravenție și orice invocare a aplicării după iconomie constituie caricatura principiului de mai sus. Iconomia are în Biserică hotare extrem de flexibile și de largi. De aceea, de multe ori, pentru viața Bisericii acrivia înseamnă pagubă. Au rămas celebre cuvintele Sfântul Cuv. Pafnutie la întrunirea Părinților de la Sinodul I Ecumenic din cauza unei propuneri care urmărea să se consfințească celibatul clerului pe toate treptele la hirotonie: «Să nu aplice Biserica o acrivie exagerată ca să nu producă o mai mare vătămare»²¹⁹. În acest caz nu are semnificație atât evenimentul, cât cuvintele monahului Pafnutie. Acrivia poate vătăma Biserica. Așa cum este cunoscut, lucrarea ei este pur tămăduitoare. Ea oferă leacuri tămăduitoare și sfaturi, iar nu legi și aplicații după acrivie ale legilor. Dimpotrivă, Imperiul, cu toate că se găsește în aceeași ordine dumnezeiască a iconomiei, exercită rolul de guvernator și de judecător prin aplicarea după acrivie a legilor.

Cu prilejul unei întâlniri a episcopilor din Imperiu, Constantin cel Mare a spus următoarele cuvinte, celebre, mult discutate și nu puțin denaturate de către interpreți: «Căci voi dacă sunteți episcopi peste lucrurile din lăuntru Bisericii, eu sunt (episcop) rânduind peste lucrurile din afara (Bisericii)»²²⁰.

Au fost discutate îndelung interpretările acestei fraze. S-a afirmat că este vorba despre neamuri sau despre supuși, sau de lucrurile din afara Bisericii și altele de acest fel. Cred că această frază trebuie explicată în mod simplu, însă totdeauna în acord cu cele subliniate mai sus despre cele două puteri. În conștiința oamenilor de atunci, Biserica ca și comunitate a poporului se identifica cu Imperiul, independent de faptul că existau pături idololatre. Constantin cel Mare de altfel, se adresează episcopilor și creștinilor. În final și Imperiul însuși ca popor este Biserică. Prin urmare, cele «din lăuntru» și cele «din afară» sunt două puteri care guvernează același trup,

²¹⁹ Socrate, *Istoria bisericească*, PG 67, 104A: «Să nu se pună jug greu bărbaților sfinți; cinstit este și patul nupțial și curată nunta spunând...».

²²⁰ Eusebiu, *Despre viața fericitului împărat Constantin*, 4, 24, PG 20, 1172AB.

preoția și puterea imperială. Puterea harismatică a preoției vindecă în mod tămăduitor și mai larg duhovnicește trupul poporului; «buna făptuire» a aceluiași trup este slujită de puterea imperială. Acest lucru vrea să-l spună Constantin cel Mare. Nu a existat nici o rațiune și nici un motiv pentru a ascunde gândurile sale nevăzute, sau pentru a se face aluzii la atributele sacerdotale ale puterii sale. Cele «din lăuntru» și cele «din afară» se referă la aceeași comunitate și la același popor, de vreme ce aceste două puteri se înfățișează «așa cum le vrea și le prezintă și împăratul», îmbinate și într-o împreună lucrare. Împreuna lucrare se referă negreșit la același lucru; prin urmare, deosebirea constă în felul puterii. Astfel și puterea bisericească, harismatică și vindecătoare slujește poporului însuși cu toate virtuțile lui, cu toate suferințele și problemele lui. Încă o dată cineva are datoria de a semnală că nu există în conștiința nimănui separarea celor pământești de cele cerești; este angajat întregul Imperiu, cu toate cele bune și cele mai puțin bune ale sale, pentru a lua drumul mântuirii, așa cum o promite învățătura bisericească. Și istoria care este asumată, negreșit nu este scrisă de «scufițe roșii», așa cum o doresc unii (puritani) istorici, teologi și intelectuali.

7. Sfintele Taine

Revelația lui Dumnezeu ca lucrare continuă și teofanie sau fotofanie în creație și istorie nu oferă informații numai despre ceea ce vizează progresul lumii și al vieții, ci, în principiu și în mod primordial, posedă și articulează existența și existența bună a tuturor ființelor create. Revelația este continua îmbogățire a creației pe de o parte, iar pe de alta neîncetata participare a ființelor create la structura energiilor necreate ale bunătății dumnezeiești. Îmbogățirea și participarea nu au în mod primordial un conținut moral, ci constituie chiar puterile și posibilitățile vieții și ale morții. Necreatul pune la dispoziție, iar creatul se împărtășește de bunătate. Aceasta este relația tainică a lui Dumnezeu cu lumea, bazată în mod

clar pe o dimensiune reală și energetică (necreată), unde lucrarea făcătoare de ființă, făcătoare de viață, făcătoare de înțelepciune și îndumnezeitoare, constituie complexe manifestări ale acestei relații tainice pe baza dumnezeieștii lucrări făcătoare de ființă. Prin urmare, în creație și în istorie există o complexitate a manifestărilor tainice. Aceste manifestări primesc o expresie particulară, concretă și exclusivă în trupul comunității ecclesiastice. În această relație dintre creat și necreat rodesc rezultatele lucrării dumnezeiești îndumnezeitoare. Aici tainele, ca manifestări ale acestei relații dintre creat și necreat, se arată ca energii, funcționări și lucrări ale trupului, care desăvârșesc progresul membrilor în cadrele participării la viața lui Dumnezeu și, așadar, în cadrele teognoziei.

Prin urmare, din punctul de vedere al Creștinismului, Tainele nu sunt deloc lucruri abstracte sau magie²²¹. Este vorba despre manifestări concrete în unitatea celor sensibile și a celor inteligibile. Astfel, orice taină în general și orice taină particulară a trupului concret al unității bisericești, nu poate fi în nici un fel desprinsă de realitatea naturală și istorică. De aceea în Biserică, pentru fiecare taină există elemente materiale concrete care se sfințesc și se transfigurează. Este vorba despre adevăr și viață «întrupate» în mod necesar în realitatea naturală și istorică. De aceea, Biserica nu poate fi înțeleasă fără un substrat material și evenimente, și acestea de asemenea nu se fac cunoscute fără un sens. În acest fel se explică viața Bisericii ca înrolare și biruință continuă împotriva forțelor care distrug creația. În final, această biruință nu este nimic altceva decât terapia trupului însuși al realității create care se autodistruge. Structura alcătuită din Taine a trupului Bisericii săvârșește această terapie și această biruință.

După definiția clasică a manualelor scolastice de dogmatică, tainele sunt numite ritualuri instituite de Dumnezeu,

²²¹ Magia, așa cum știm, are drept caracteristică principală și de bază un întreg de practici mecaniciste, doar în împrejurări concrete, care realizează un eveniment care depășește canoanele legității naturale. Tainele creștine, așa cum vor fi dezvoltate lucrurile mai bine în cele ce urmează, constituie o lume absolut opusă. Ele nu se fac în mod mecanicist și vizează în general promovarea lumii și a vieții.

care manifestă și comunică harul dumnezeiesc nevăzut²²². Este evident că această definiție scolastică, care nu se găsește nicăieri în textele patristice - Părinții doar descriu tainele Bisericii în manifestările și rezultatele lor - favorizează de multe ori groaznice răstălmăciri; aceste ritualuri se izolează de trupul întreg, constituie astfel ceva adăugat și, în plus, în lăuntrul trupului, și, prin urmare, ușor pot fi înțelese drept mijloace magice independente și de sine stătătoare. Totuși tradiția Bisericii, pornind de la descrierea trupului Bisericii, în principal în conformitate cu adunările cultice și liturgice ale poporului, vede și localizează tainele ca funcțiuni și manifestări organice ale trupului unitar. Taina Euharistiei de pildă, deja de la prima comunitate bisericească, înseamnă coerența trupului, «surparea» puterilor diavolești după Sfântul Ignatie Teoforul, așa cum aceasta se raportează și în principal cuprinde opera lui Hristos de la începuturile creării lumii până la moartea Sa și până la următoarea Sa venire (Parusia)²²³. Aici nu este vorba doar despre un ritual, ci despre revitalizarea și activarea unei întregi lucrări creatoare. Liturghiile care s-au format în secolul al IV-lea accentuează însăși dimensiunea tainică. Și Părinții ulteriori insistă asupra acestui caracter al tainei și prin extindere asupra tuturor manifestărilor vieții trupului ca Taine. De aceea s-ar putea spune că Nicolae Cabasila, încă din secolul al XIV-lea concentrează anumite imagini descriptive ale Tainelor. El nu dă nici o definiție - viața nu se definește - ci insistă în primul rând asupra faptului că Biserica ca trup «este întruchipată în Sfintele Taine»; apoi Tainele sunt descrise ca mădulare ale inimii, ca ramurile copacului și ca mlădițele viței. Limbajul lui Nicolae Cabasila este foarte evident biblic-tradițional. Descrierile iconice nu sunt simboluri «filosofice» goale și abstracte; imaginile au o acoperire esențială, precum orice tip și simbol

²²² Christos Androutsos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, p. 295: «Tainele sunt ritualuri instituite de Dumnezeu care manifestă și comunică harul dumnezeiesc nevăzut».

²²³ I Corinteni 11, 25-26: «Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea. Căci de câte ori veți mânca această pâine și veți bea acest pahar, moartea Domnului vestiți până când va veni».

în însăși istoria dumnezeieștii iconomii. Prin urmare, mădulele, ramurile și mlădițele înseamnă manifestările și funcțiunile reale ale trupului lui Hristos, ale însăși Bisericii istorice. Într-o altă împrejurare, Cabasila numește Tainele «uși» prin care trece soarele dreptății; astfel, le numește și porți ale dreptății²²⁴.

Așadar caracterul tainelor este în cea mai mare măsură antimagic nu doar pentru că formează manifestările unui trup, ci și pentru că fiecare Taină se fundamentează pe un fapt natural sau pe un eveniment istoric. Nu există Taine ca simple ritualuri (mecanice), ci fapte naturale și evenimente istorice care fac Tainele, trupul însuși al comunității. Pentru a înțelege acest lucru sunt suficiente câteva exemple. Botezul de pildă, care constituie Taina primară a intrării în Biserică și a naturalizării în trupul ei, nu ar putea avea ipostas și validitate ca ritual dacă nu i-ar fi premers Întruparea, moartea pe Cruce și Învierea lui Hristos. Desigur, același lucru este valabil și pentru Dumnezeica Euharistie. Nici Mirungerea nu ar putea fi Taină; și aceasta ca manifestare liturgică a trupului istoric al Bisericii, dacă prin Întrupare nu s-ar fi făcut ungerea umanității pe care Și-a asumat-o Cuvântul. Prin urmare același lucru este valabil și pentru Taina Preoției. În același mod și pe lângă altele, Căsătoria nu ar fi putut exista dacă «de la începutul făpturii»²²⁵ nu s-ar fi realizat prin creație taina legăturii firești a bărbatului și a femeii. Dar în afară de aceste premise necesare, adică: 1. realitatea trupului unitar al comunității și 2. Tainele sunt fapte istorice, naturale, antimagice, și pentru faptul că presupun acordul liber și sinergic al omului;

²²⁴ Sfântul Nicolae Cabasila, *Explicarea dumnezeieștii liturghii*, PG 150, 452CD: «Biserica este întruchipată în sfintele Taine nu în chip simbolic, ci ca mădulele în inimă, ca ramurile în rădăcina plantei sau, precum spune Mântuitorul, ca mlădițele de viță. Adică nu este vorba numai de o comunitate de nume sau de o simplă asemănare între ele, ci chiar de o identitate de fapt. Căci Sfintele Taine sunt Trupul și Sângele Domnului, dar sunt totodată hrana și băutura cea adevărată a Bisericii lui Hristos». *Despre viața în Hristos*, PG 150, 504BC: «Prin lucrarea acestor Sfinte Taine, Soarele Dreptății intră, ca printr-o mare deschizătură a firii, în această lume întunecată». 508A: «Iată de ce Sfintele Taine pot fi numite porți ale dreptății».

²²⁵ Marcu 10, 6: «... De la începutul făpturii, bărbat și femeie i-a făcut Dumnezeu...».

nu există nici un ritual autonom și mecanic ce produce anumite rezultate.

Definiția scolastică vorbește și despre lucrarea și manifestarea harului nevăzut. Acest lucru este în principiu corect. Harul ca energie îndumnezeitoare transfigurează realitatea creată și operează toate manifestările tainice ale trupului. Totuși, este nevoie de mare atenție pentru a nu cădea cineva în cursa scolastică care consideră harul drept o reglementare juridică și legalistă a vreunei realități suspendate în aer. De aceea, scolasticii au făcut distincții în lucrarea harului. O distincție de bază este deosebirea între grația suficientă (grace suffisante) și grația eficace (grace efficace). Aceasta înseamnă că omul primește în principiu harul introductiv, dar acesta nu are rezultate active; el doar așează (pregătește) premisele îndreptării. De aceea, harul suficient sau lucrător aduce și roadele Sfântului Duh²²⁶. Aceste distincții, care se bazează în principal pe izolarea Tainelor ca șapte ritualuri, eludează conținutul funcționalității trupului. Teologia ortodoxă profund biblic-tradițională consideră drept har lucrarea dumnezeiască care se leagă împreună cu funcțiunile trupului comunității, adică cu harismele²²⁷. Harul și harisma, harul și funcțiunea trupului sunt lucruri inseparabile. Acest lucru îl putem înțelege și în funcțiunile făpturii necuvântătoare. S-ar putea spune într-un mod reușit că harul este funcționarea inimii care îmbogățește trupul prin circulația sângelui. Harul și harisma sunt ceva comun, funcțional; dacă devine un lucru «privat» și egocentric, încetează să mai aibă putere vivificatoare în trup. Prin urmare, harul în trupul harismatic al Bisericii este înțeles ca funcțiune care dă viața și progresul în trupul comun. Tainele prin har vivifică și cresc trupul comunității. Harul sau mai bine zis harurile sunt cele despre care vorbește Sfântul Apostol Pavel ca «felurite haruri». Doar o asemenea considerare constituie o descriere fidelă a vieții trupului Bisericii, fără primejdia ca aceste funcțiuni, adică felurimea

²²⁶ În multe puncte am subliniat că teologia romano-catolică contemporană, într-o varietate a prelucrării temelor teologice chiar de către aceiași teologi, modifică și explică în alt mod multe modele scolastice.

²²⁷ I Corinteni 12, 4: «Darurile (harismele) sunt diferite, dar același Duh».

harismelor, să fie considerate mijloace magice, recompense, sau reglementări juridice. Har și trup înseamnă viață și trup²²⁸.

Prin urmare, până în secolul al XIV-lea tradiția ortodoxă nu prezintă enumerarea Tainelor și desigur nu enumerarea a șapte Taine. Toate Tainele (și acestea șapte pe care teologia scolastică le-a fixat într-un număr închis) sunt recunoscute în lăuntru vieții Bisericii și doar descrise în ceea ce privește rezultatele lor. La sfârșitul unui curs îndelungat, prin secolul XIV, așa cum am văzut deja, Nicolae Cabasila, făcându-se ecoul tradiției ortodoxe, descrie trupul Bisericii și în manifestările sale funcționale localizează Tainele ca ramuri într-un copac și ca mlădițe ale viței; aceste imagini descriptive ne spun limpede că nu există nici o nevoie pentru nici o numărare a Tainelor. Însă când nu deținem această poziție cheie a teologiei patristice, atunci într-un mod antiștiințific și antiteologic încercăm să găsim și în tradiția ortodoxă acest număr, trăgând în mod evident concluzii greșite. De altfel, numărul închis 7 a condus la multiple interpretări greșite și înșelări. Desigur că putem afirma și contrariul; că o ordine formată clericalistă a impus Tainele ca ritualuri izolate, desigur în mâinile unor purtători, în timp ce ele sunt funcțiuni concreșcute ale trupului. De aceea, tradiția ortodoxă, care nu a căzut în această cursă și în această ispită, nu poate accepta săvârșirea Tainei fără prezența adunării poporului. În manualele scolastice de dogmatică, Tainele, din cauza numărării și a izolării lor de trupul comun, se împart în obligatorii și opționale! Acest lucru, din perspectiva Ecclesiologiei ortodoxe, este cu totul de neacceptat. Fiecare mădular al trupului participă după necesitatea firească la toate harismele într-o viață care desigur se îndreaptă către desăvârșire și progres²²⁹. De altfel, cerce-

²²⁸ Nicolae Cabasila, *Explicarea dumnezeieștii liturghii*, PG 150, 404B: «Astfel întreaga slujbă (mystagogie) este ca un fel de trup al istoriei, care păstrează de la început până la sfârșit armonia și întregimea, încât fiecare din cele ce se săvârșesc sau se rostesc aduce partea sa de împlinire la întregul slujbei».

²²⁹ Chiar dacă pare corectă opinia conform logicii manualelor scolastice, că Tainele Căsătoriei și Preoției, de pildă, sunt opționale, aceasta reprezintă în mod negreșit consecința unei Ecclesiologii greșite. Biserica Ortodoxă nu acceptă (liberul) celibat ca drept care decurge din drepturile omului (ton

tarea istorico-dogmatică protestantă, punându-și ca țintă să controleze sau să justifice numărul 7, sau vreun alt număr mai mic de 7, a început să se ocupe de problema instituirii directe sau indirecte a Tainelor de către Iisus Hristos. Iar cercetarea istorică este totdeauna corectă atunci când prin intermediul argumentelor ne luminează toată această evoluție în istoria Bisericii. Din perspectivă teologică și în mod concret ortodoxă, Tainele nu sunt ritualuri izolate, ci însăși manifestarea trupului istoric. În consecință, Biserica doar în calitate de comunitate istorică trăiește și se interpretează pe sine, și nu este nevoie ca pentru fiecare Taină să deținem cuvinte institutive din gura lui Hristos! Tainele sunt, în conformitate cu erminia bisericească, trupul însuși al lui Hristos.

Acum se poate înțelege și durerea de cap a dogmatiştilor mai noi care caută să localizeze în tradiție numărul 7. Dar numărul acesta se găsește în tradiție după secolul XIV și firește, nicidecum la Sfântul Ioan Damaschinul și la Nicolae Cabasila. Vrednicul de pomenire Christos Androustos a determinat și a găsit în secolul XIII două mărturii despre numărul 7. Dar ambele sunt slăbiciuni dezolante²³⁰. Una provine de la un oarecare monah Iov. Însă și acesta socotește între Taine tunderea în monahism în locul Pocăinței. A doua provine negreșit din izvoare scolastice, de vreme ce este menționată de mărturisirea de credință introdusă de Mihail al VIII-lea

corps est à toi = trupul tău îți aparține), ci ca harismă în interiorul Bisericii. Celibul se căsătorește cu Biserica și o slujește pe ea prin harisma lui. Despre Taina preoției de altfel, ortodocșii trebuie să știe că desigur este o harismă specială, care se primește prin hirotonie, dar este necesară coparticiparea membrilor sinaxei la(harisma) preoției pentru săvârșirea Tainelor. Și numai de aceea poporul este preoție împărătească, iar nu pentru că toți sunt preoți cu o harismă particulară a preoției.

²³⁰ Christos Androustos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, p. 314-315: «Dar și Tradiția nu menționează numărul Tainelor, abia în timpul sec. al XIII -lea menționează acest număr determinat, ce este amintit pentru noi de către acel monah Iov, care în locul Pocăinței (Spovedaniei) enumeră rânduiala tunderii monahale, și de către Mihail Paleologul, care depunând la Sinodul de la Lyon din 1274 mărturie, enumeră șapte Taine». Și după Christos Yannaras Tainele sunt șapte. Vezi *Abecedarul credinței*, Atena 1983, p. 201-202: «Sunt șapte posibilități concrete ale integrării organice sau a reintegrării dinamice a vieții noastre individuale în viața trupului bisericesc».

Paleologul la Sinodul Unionist de la Lyon din 1274. La acel sinod plecase pentru a lua parte și teologul scolastic Toma d'Aquino, care fixează, exact așa cum știm astăzi din manualele scolastice, numărul de 7 Taine²³¹. Este cunoscut faptul că d'Aquino a murit în drum spre sinod, și firește nu a apucat să audă mărturisirea de credință a lui Mihail al VIII-lea Paleologul.

Aici este nevoie de încă o precizare. Pentru că descriptiv și iconic reprezentăm Tainele drept funcțiuni ale unui trup, se poate înțelege că nu trebuie să fim târâți de alte reprezentări iconice, așa cum este reprezentarea ramurilor unui copac și să credem că varietatea Tainelor este ceva indiferent în ceea ce privește distincția lor. Se întâmplă exact contrariul. Întrucât Tainele sunt funcțiunile unui trup, fiecare funcțiune îndeplinește o lucrare specială și de neînlocuit și slujește întregul trup. Tainele se deosebesc în ceea ce privește eficiența lor funcțională. În timp ce de pildă, toate acordă iertarea păcatelor, în mod separat fiecare face o lucrare specială, așa cum se va vedea în descrierea particulară de mai jos a câtorva Taine. În consecință, putem spune că altă lucrare face Botezul, alta Euharistia, alta Preoția, și alte lucrări restul Tainelor.

* * *

Așa cum o cere tradiția ortodoxă, procedăm doar la descrierea Tainelor ca manifestări funcționale ale trupului unitar. Nu există desigur Taină superioară și Taină inferioară, ci distincția fiecărei funcțiuni și particularități impune o semnalare a funcțiunilor de bază ale trupului bisericesc. Semnalarea și descrierea sunt o prezentare a vieții mădurelor

²³¹ *Summa Theologiae*, 3, 64, 1. Ar fi avut greutatea foarte mari Andrusos dacă ar fi trimis la Toma d'Aquino! De asemenea, după cum este cunoscut, Tainele sunt numărate ca fiind șapte de către sinodul romano-catolic de la Trident (1545-1563). Totuși, mulți teologi ortodocși, după sec. al XIV – lea au luat numărul șapte din teologia scolastică și l-au aplicat în teologia lor, dar ei făceau o dezvoltare a învățăturii despre cele șapte Taine într-un mod antiscolastic și ortodox. Exemplu caracteristic în acest caz este arhiepiscopul Tesalonicului, Simeon Tesalonicianul. Vezi *Opere complete*, Veneția 1863, p. 61: «Căci Tainele Bisericii sunt șapte».

acestui trup. Pentru o asemenea prezentare dogmatistul ortodox ar putea face descrierile de mai jos.

1. Botezul. Botezul îi face pe oameni mădulari ale trupului lui Hristos. Sfântul Apostol Pavel urmează erminia Bisericii primare: Botezul este noua naștere întru moartea și Învierea lui Hristos. Cu alte cuvinte, toată umanitatea are posibilitatea ca după moartea pe Cruce și Înviere, să fie altoită în «trupul vieții», transfigurând «trupul păcatului». Prin urmare, Taina Botezului este 1. altoirea în viață, 2. nașterea într-aceasta și 3. mersul sau «pășirea» într-o nouă viață²³². Îndemnul misionar «Mergând învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh»²³³ arată caracterul triadocentric și ecclesiologic al Botezului. Dincolo de această bază se vede clar că Botezul introduce în noua comunitate, în trupul vieții. Fără Botez nu există încredințarea că un mădular a fost renăscut și în acest fel eliberat de stricăciune și de puterile demonice. Ritualul Botezului este caracteristic acestui punct.

În acest fel Tradiția ortodoxă rămâne neclintită în legătura botezului și a morții lui Hristos²³⁴. Firea omului care «s-a îmbolnăvit», după Sfântul Chiril al Alexandriei²³⁵, este vindecată prin altoirea în trupul vieții.

După Sfântul Dionisie Areopagitul, omul primește «ipostasul nașterii din Dumnezeu». În ceea ce privește existența deja (re)născută, omul va trebui să realizeze un parcurs al înaintării și al progresului. Și aici lucrurile nu pot fi înțelese ca având caracter magic. Așa cum noul născut crește și înain-

²³² *Romani* 6, 2-4: «Noi care am murit păcatului, cum vom mai trăi în păcat? Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții».

²³³ *Matei* 28, 19.

²³⁴ Sfântul Ioan Damaschinul, *Expunerea exactă a credinței ortodoxe*, 4, 9, PG 94, 1117B: «Mărturisim un botez spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Botezul indică moartea Domnului. Ne îngropăm deci prin botez împreună cu Domnul, după cum spune dumnezeiescul Apostol».

²³⁵ Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Epistola către Romani*, PG 74, 789AB.